

Prikaz

Peter W. Galbraith: *Kraj Iraka ili kako je američka nesposobnost započela beskrajni rat*

V.B.Z., Zagreb, 2007., 236 str.

U svojoj biblioteci "Historijska čitanka Miljenka Jergovića" nakladnička i knjižarsko-distribucijska kuća V.B.Z. iz Zagreba, u prijevodu Petra Vujačića, objavila je knjigu Petera W. Galbraitha *Kraj Iraka ili kako je američka nesposobnost započela beskrajni rat*. Galbraithova knjiga daje kratki povijesni pregled američke politike prema Iraku koja je rezultirala američkom intervencijom i katastrofalnim građanskim ratom u Iraku, te mogućim raspadom i podjelom Iraka između šijita, sunita i Kurda.

Peter W. Galbraith bio je prvi veleposlanik SAD-a u Hrvatskoj, te viši službenik u Vladi SAD-a i u Ujedinjenim narodima. U razdobljima od 1998. do 1999. i od 2001 do 2003. godine radio je kao profesor Strategije nacionalne sigurnosti na Nacionalnom vojnom koledžu u Washingtonu. Trenutačno je viši diplomatski suradnik u Center for Arms Control and Non-Proliferation i upravitelj Windham Resources Group LLC. Autor je niza članaka o Iraku, od kojih su najpoznatiji objavljeni u časopisu *The New York Review of Books*: *How to Get Out of Iraq* (travanj 2004.), *Iraq: Bunglead Transition* (rujan 2004.), *Iraq: Bush's Islamic Republic* (kolovoz 2005.), *Last Chance for Iraq* (listopad 2005.), *Bremer's Mess* (ožujak 2006.). Njegova knjiga *Kraj Iraka ili kako je američka nesposobnost započela beskrajni rat*, prvi put je objavljena u izdanju izdavačke kuće Simon & Schuster 11. lipnja 2006. Kao što se iz ovih naslova može naslutiti, interes njegova istraživačkog rada temelji se na američkoj politici prema Iraku.

Na ukupno 236 stranica ova knjiga sadrži svojevrstan prolog (Govori smrti), 11 poglavlja (Sastanak u Samari, Smiraj, Plinom je otrovao vlastiti narod, Ustanak, Oholost i neznanje, Posljedice, Ne možemo vam pružiti ništa, Kurdistan, Građanski rat, Rješenje o tri države, Kako se izvući iz Iraka) s bilješkama (109) i dodatke (Posebne odredbe za iračku regiju Kurdistan, Iračke političke stranke i izbori 2005., Glavni likovi, bilješka o izvorima, zahvale, kazalo i pogovor).

Galbraith je stanje u Iraku pratio 26 godina, većinom dok je radio za američku Vladu. Samim iračkim pitanjima počeo se baviti radeći za senatski Odbor za vanjsku politiku. To je bilo u vrijeme izbijanja rata između Iraka i Irana. U godinama provedenim radeći za Odbor (1979-1993.) Galbraith je radio na zakonskim propisima povezanim s Irakom. Zbog toga je proputovao cijeli Irak, stvarajući profesionalne kontakte s Iračanima, od kojih je mnoge pretvorio i u osobna prijateljstva. Zahvaljujući tom dugogodišnjem iskustvu i fenomenalnom poznavanju Iraka, Galbraith u svojoj knjizi, detaljno i povijesno

utemeljeno, objašnjava kako je Busheva administracija nepromišljenom invazijom na Irak uspjela stvoriti katastrofalan ishod – slom Iraka. Iako si američki politički vrh to ne želi priznati, Irak je faktički podijeljen na tri cjeline. Na sjeveru, Kurdistan je gotovo samostalna država, država koja se kreće prema potpunoj samostalnosti. Na jugu vladaju šijsitske vjerske stranke, dok se središnji sunitiski dio Iraka našao u političkom vakuumu. Građanski rat između šijsita i sunita bjesni i sve se više rasplamsava. Iran, nekadašnji neprijatelj Saddamovog Iraka, u ovom sukobu podržava šijsite. Američki vojnici, u početku invazijske snage, sada su se našli u ulozi stabiliziranja i očuvanja Iraka, u ulozi koja odnosi sve više njihovih života. Takva je trenutačna stvarnost u Iraku koju Galbraith vjerno opisuje i samim nazivom knjige – Kraj Iraka.

No kako je došlo do ovakve situacije i čime će ona rezultirati? Jedna od prvi kardinalnih pogrešaka koje je Busheva administracija počinila bilo je to što su smatrali da će nakon pada Saddamovog režima američka okupacija teći slično okupacijama Japana i Njemačke nakon Drugog svjetskog rata. Problem je bio u tome što su te okupacije planirane godinama, a SAD su u Europi i na Pacifiku držale milijune vojnika. Možda je najvažnija činjenica da su Japan i Njemačka bile istinske nacije koje su etnički i civilizacijski homogene. Galbraith iznosi jednu anegdotu o sastanku predsjednika Busha, dva mjeseca prije nego što je naredio napad na Irak, s trojicom iračkih Amerikanaca. Oni su mu opisivali moguće stanje u Iraku nakon Saddamovog pada. Kada su počeli pričati o sunitima i šijsitima, ubrzo ima je postalo jasno da Bush ne poznaje te pojmove. Kako nije poznavao tu razliku, Bush nije niti mogao predvidjeti da će se njegove snage naći usred građanskog rata vjerskih sektori koje niti ne poznaje. Čak su i 2006. godine, kada je građanski rat bio u punome jeku, Bush i njegovi glavni savjetnici govorili o Iraku kao o jedinstvenoj naciji. Naravno, iz te jednadžbe se ne smiju izbaciti Kurdi. Tako je u kolovozu 2004. godine Condoleeza Rice, tadašnja savjetnica za nacionalnu sigurnost, održala govor u washingtonskom Institutu za mir Sjedinjenih Država o postojanju jedinstvenog Iraka. Taj govor, dakako, ne bi bio problematičan da 1.7 milijuna Kurda, što je negdje oko 80% kurdslog odraslog stanovništva nije neposredno toga potpisalo peticiju tražeći raspisivanje referenduma o neovisnosti.

Galbraith smatra da je možda najkatastrofalnija pretpostavka Busheve administracije o poslijeratnom Iraku to da će sve ići lako. Iračani će američke snage dočekati kao osloboditelje, a nakon što Saddam i njegovi pobočnici pobjegnu, irački će se birokrati i policija odmah, već slijedeći dan pojaviti na poslu i podnijeti prijavu svojim osloboditeljima. Te su naivne pretpostavke obuhvatile i mišljenja da sigurnost neće biti problem, te da američke snage neće morati preuzeti policijske dužnosti. Državnu administraciju i obnovu je trebala platiti iračka nafta, te se smatralo da poslijeratno razdoblje neće iscrpiti američke fondove. Iz ovoga se može vidjeti koliko je loše, ako je i uopće, planirana poslijeratna uprava u Iraku. U toj cijeloj priči ništa dobrog nije pridonijela činjenica da je L. Paul Bremer III., drugi poslijeratni upravitelj Iraka (na tom je položaju zamijenio Jaya Garnera 12. svibnja 2003.) jednim potezom pera raspustio iračku vojsku, Ratno zrakoplovstvo, Ratnu mornaricu, tajnu polici-

ju, obavještajne službe, Republikansku gardu, stranačku miliciju (Saddamove stranke Ba'at) i Ministarstvo obrane. On je, dakle, razorio sve stupove sigurnosti Iraka, prebacivši time zadaću osiguravanja mira i reda na pleća američkih vojnika i njihovih najvjernijih saveznika pesmerga (Kurdistanska regionalna garda).

Galbraith zaključuje da postoji realna opasnost da zaraćene frakcije u iračkom građanskom ratu zatraže veću pomoć svojih saveznika od one koju sada dobivaju. To bi moglo rezultirati time da se Iranci pridruže iračkim šijitima, a suniti iz arapskih sunitskih država iračkim sunitima, čime bi se ovaj rat prelio preko granica Iraka. Kako kaže Galbraith, irački je građanski rat ružan kraj jedne države koja nikad niti nije postojala kao voljna unija, a koja je najvećem dijelu svojih naroda donijela samo jad. Sjedinjene Države su svojim napadom i katastrofalnim poslijeratnim upravljanjem ubrzale raspad Iraka, no one ga nisu prouzročile. Galbraith smatra da je podjela, dakle iračko rješenje, donijela određenu dozu stabilnosti većem dijelu države, te je se ako zbog ničega dugog, onda upravo zbog toga treba prihvatiti. U Bagdadu, kao i u drugim sunitsko-šijitskim miješanim dijelovima Iraka Sjedinjene Države ne mogu stabilizirati stanje te njihova nazočnost ne služi ničemu, tvrdi Galbraith. Zbog toga, a i zbog sigurnosti vlastitih vojnika, američke bi snage trebale napustiti Irak.

Knjiga *Kraj Iraka* ili kako je američka nesposobnost započela beskrajni rat, iako ne obuhvaća velik broj stranica, puna je zanimljivih podataka i činjenica napisanih iz osobnog iskustva Petera Galbraitha o problemima rata u Iraku. Knjiga je napisana jednostavno i razumljivo, te je stoga prihvatljiva za sve čitatelje zainteresirane za pitanje rata u Iraku, ali i za šira pitanja s područja diplomacije, međunarodnih odnosa i nacionalne sigurnosti.

Borna Zgurić